

Використання раніше вживаної словесної форми. Чи виникає право інтелектуальної власності

Назви, окремі слова чи слогани не підпадають під охорону авторського права, якщо вони є загальноновживаними або позбавлені творчої оригінальності. Українське законодавство про авторське право охороняє лише оригінальні твори науки, літератури і мистецтва, які мають достатній рівень творчості. Короткі позначення – такі як **окремі слова, назви творів чи рекламні гасла** – самі по собі **не вважаються об'єктами авторського права**, оскільки їм бракує необхідної творчої оригінальності.

Варто зазначити, що саме **графічне зображення або логотип** з цим словом може охоронятися авторським правом як художній твір (або промисловим зразком, залежно від ситуації). Водночас текстовий складник, без графічного оформлення, як правило не є твором і не отримує автоматичної авторсько-правової охорони.

Реєстрація торговельної марки не наділяє її власника виключним правом на використання окремих літер, буквосполучень чи загальноновживаних слів поза межами зареєстрованого позначення. Тобто власник свідоцтва на знак не може заборонити іншим особам уживати у мові чи в своїх позначеннях ті **елементи, які є звичайними словами або літерами**, що входять до складу його ТМ, якщо таке використання не вводить споживача в оману щодо товарів і послуг.

Подібну позицію Верховний Суд чітко висловив у справах щодо знака «**Цитрамон**». Суди встановили, що слово «Цитрамон» є **родовою (загальноновживаною) назвою** лікарського засобу, яку історично використовували кілька виробників для позначення

схожих за складом препаратів. **Спроби окремої компанії отримати абсолютний контроль** над таким позначенням шляхом реєстрації ТМ були розцінені як **зловживання правом**. Велика Палата ВС зазначила, що дії, спрямовані на заволодіння монопольним становищем стосовно позначення «Цитрамон» та на порушення прав інших виробників, суперечать засаді добросовісності і можуть свідчити про недобросовісну конкуренцію.

Іншими словами, **власник торговельної марки не може “вивести з ужитку” загальноновживане слово чи букву для всіх інших**. Судова практика виходить з того, що охорона надається *конкретному поєднанню* елементів у складі зареєстрованої марки (з врахуванням її відмінності та здатності розрізняти товари), але **не кожному її елементу окремо**. Наприклад, якщо зареєстрована марка містить слово чи літеру, яка сама по собі є описовою або поширеною, то **треті особи можуть продовжувати вільно використовувати таке слово/літеру у своєї діяльності** (за умови, що не створюється імовірність змішування з конкретною торговельною маркою).

До прикладу, – щодо позначення товару “Трускавецька”, – Верховний Суд у справі №910/4085/23 висновок: “судам слід перевірити: яким чином саме *це позначення*, тобто чорно-білим звичайним шрифтом, набуло розрізняльної здатності і чи взагалі воно має таку здатність, а не є описовим стосовно регіону походження води; чи використовувалося позивачами саме таке позначення у вигляді торговельної марки і чим це підтверджується”. Аналогічно й в справі №910/13988/20 Верховний суд висновок необхідності з’ясовувати момент виникнення у словесного позначення розрізняльної здатності.

Подібні ситуації, до прикладу можна звести до позначення “Jura”. Торговельних марок із позначенням “jura” існує багато:

- 1) за номерами заявок в Україні – м201706699, м201215197;
- 2) в міжнародному реєстрі № 1289190, № 789860.

Разом з тим, “jura” – це географічні позначення:

- 1) департаменту на сході Франції, на кордоні зі Швейцарією. Один з департаментів регіону Бургундія-Франш-Конте;

- 2) франкомовний кантон на північному заході Швейцарії, найновіший кантон у складі країни;
- 3) гірський масив у Західній Європі, головним чином розташований уздовж кордону між Швейцарією та Францією;
- 4) село в Рибницькому районі в Молдові (Придністров'ї).

З наведених прикладів є очевидним, що позначення “jura” є загальноновживаним позначенням географічних топонімів і не може бути монополізованим як таке будь-якою зацікавленою особою. Спробу монополізувати лише літерне позначення “jura” слід розцінювати як зловживання особою правом, як це деталізовано в Окремій думці суддів Великої Палати Верховного Суду. Крім того, топоніми взагалі не можуть бути зареєстровані без набуття розрізняльної здатності (ст. 6 Закону «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»)

Це забезпечує єдність підходу: торговельна марка охороняється як цілісний знак, але не перетворює загальноновживані слова на приватну власність і не створює авторських прав на саме словесне позначення.

□ Компанія Вікторія – юридичні та бухгалтерські рішення для бізнесу в Україні та за кордоном.
□ victorija.ua